

УДК 378.147:33–051

Г. М. Романова,

доктор педагогічних наук, доцент

(Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана)

roman-ania@rambler.ru

СТРАТЕГІЇ ІНДИВІДУАЛЬНО-СТИЛЬОВОГО ПРОЕКТУВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті визначено та обґрунтовано чотири ключових стратегії індивідуально-стильового проектування навчальних технологій, які обумовлені стилістичними особливостями викладачів та виявляють певні домінанти у цій діяльності: конструктивну ("навчальні цілі як заплановані результати – зміст навчання"), процесуальну ("сутність навчальної діяльності – конкретизовані навчальні цілі – алгоритм діяльності"), концептуальну ("загальні цілі – визначення результатів діяльності та контролю за їх досягненням"), гуманістичну ("цілі щодо розвитку особистості студентів – мотивування студентів до навчання").

Ключові слова: навчальні технології, стратегії індивідуально-стильового проектування, домінанти.

Постановка проблеми. У гуманістичній парадигмі найважливішою цінністю виступає особистість людини з її здібностями та інтересами. Отже, перед освітою постає завдання формування вільної особистості, що здатна самостійно мислити і приймати рішення, визначати свій життєвий шлях, удосконалювати себе і своє оточення. Тому особливого значення набуває підготовка викладачів до проектування таких навчальних технологій, які б забезпечували природний процес розвитку особистості студентів, робили навчання цікавим і захоплюючим, сприяли встановленню в процесі навчання партнерських відносин між викладачами та студентами, створенню атмосфери комфорту і психологічної безпеки. Важливою концептуальною ідеєю такої підготовки є урахування в процесі підготовки викладачів до проектування навчальних технологій (ПНТ) індивідуальних стилів цієї діяльності. На нашу думку, суб'єктність у проектуванні навчальних технологій полягає у наданні викладачем до цієї діяльності свого індивідуального стилю.

Аналіз досліджень і публікацій. Науковому обґрунтуванню підготовки викладачів до дидактичного проектування, зокрема проектування навчальних технологій (ПНТ), присвячені роботи Н. О. Брюханової [1], Г. П. Васяновича [2], О. М. Спіріна [3], В. Ю. Стрельнікова [4] та ін. Так, Г. П. Васянович підкреслює, що традиційні моделі навчання викладачів у системі підвищення кваліфікації не спрацьовують, оскільки досвід, до якого вони залучають викладача, є нав'язаним ззовні і тому педагогічно необґрунтованим [2: 189]. Водночас, існує потреба у визначенні психологічних умов відповідної підготовки викладачів. Отже, тема статті є актуальною.

Формування мети статті. Мета статті – обґрунтувати стратегії індивідуально-стильового проектування навчальних технологій.

Викладення основного матеріалу. Під індивідуально-стильовим проектуванням навчальних технологій (ІСПНТ) ми розуміємо творчу діяльність викладачів щодо забезпечення гарантованого досягнення результатів навчання на основі усвідомлення особливостей індивідуального стилю цієї діяльності, продуктами якої є авторські навчальні технології.

Викладачі по-різному усвідомлюють свою роль, по-різному ставляться до окремих аспектів викладання, ставлять різні акценти у навчальному процесі. Це зумовлено їхніми психологічними перевагами, які певною мірою визначаються типом особистості. Тип особистості викладача виявляється у звичному і зручному для нього образі дій, який водночас є подібним до інших. Індивідуально-типологічні особливості викладача впливають на стиль його діяльності, на перевагу одних функцій управління над іншими.

У своєму дослідженні ми виходили з того, що на основі індивідуально-типологічних особливостей викладачів формуються їх стилі проектування навчальних технологій ("Конструктивіст", "Діяч", "Концептуаліст", "Гуманіст"), і що це має враховуватись у підготовці до означеної діяльності.

Наша позиція полягає в тому, що у підготовці викладачів до проектування навчальних технологій усвідомлення ними власного стилю ПНТ може стати основою індивідуалізації їхнього навчання.

У підготовці викладачів до ПНТ вважаємо за необхідне враховувати такий аспект: якщо мета є вихідним моментом проектування навчальної технології, то послідовність подальших кроків, які являють собою детальні відповіді на запитання щодо мотивації, змісту, методів та форм навчання, контролю, може змінюватися залежно від стилю педагогічної діяльності. Так, для "Конструктивістів" пріоритетним є забезпечення контролю, "Діячі" занурюються в процес діяльності, "Концептуалісти", насамперед, беруть до уваги цілісність та зв'язки між окремими складовими, "Гуманісти" концентруються на мотивуванні студентів, створенні сприятливих умов для розкриття їхньої індивідуальності.

Важливим є питання про критерії продуктивності індивідуального стилю ПНТ, який, на нашу думку, має передбачати такі властивості:

- 1) адаптивність – здатність адекватно пристосовуватися до нової професійної ситуації;
- 2) гнучкість – використання того чи того способу реалізації діяльності залежно від наявних можливостей педагога, студентів та чинників освітнього середовища;
- 3) соціальна зорієнтованість – кожен викладач має певну міру соціальної відповідальності перед суспільством, наукою;
- 4) інноваційність – постійний пошук й опанування нових способів професійної діяльності;
- 5) прогностичність – передбачення й попередження негативного впливу на професійну діяльність та створення комфортних умов для успішної її реалізації;
- 6) презентативність – представленість індивідуального "Я", його самовизначеність;
- 7) гуманістична спрямованість.

Дослідження індивідуально-стильових особливостей проектування викладачами навчальних технологій підтвердило доцільність визначення таких стилів ПНТ як "Конструктивіст", "Діяч", "Концептуаліст", "Гуманіст". Загалом, треба зазначити, що серед представників конструктивного стилю переважають викладачі циклу професійних дисциплін, але є викладачі і гуманітарних, природничо-наукових та психолого-педагогічних дисциплін; для представників діяльнісного стилю характерне явне переважання викладачів професійного циклу дисциплін (86 %), є незначна кількість викладачів гуманітарних дисциплін; серед концептуалістів також переважають викладачі професійного циклу та є представники всіх інших циклів, серед викладачів природничо-наукового циклу порівняно з представниками інших стилів переважають саме концептуалісти; серед гуманістів розподіл між професійним, гуманітарним та природничо-науковим циклами є більш рівномірним, а стосовно психолого-педагогічного циклу порівняно з іншими стилями вони переважають.

Цікаво, що серед викладачів зі стилями "Конструктивіст", "Концептуаліст", "Гуманіст" більшість не проходили курсів підвищення педагогічної кваліфікації, тільки для представників стилю "Діяч" спостерігається зворотна тенденція. Зазначимо також, що у баченні творчості як сенсу життя перше місце посідають представники стилю "Гуманіст", на другому місці концептуалісти, а на третьому – діячі, і лише серед конструктивістів більшість не погоджується з такою думкою.

Щодо загальної готовності викладачів до ПНТ треба зазначити, що високий рівень спостерігається лише у представників гуманістичного стилю, на достатньому рівні вони також переважають серед інших. Серед конструктивістів не спостерігається прояву низького рівня готовності, вони, як і концептуалісти, домінують на середньому рівні.

Отримані результати дозволяють визначити чотири стратегії ПНТ, обумовлені стильовими особливостями викладачів. Так стильові особливості конструктивістів реалізуються у проектувальній діяльності за вектором "навчальні цілі як заплановані результати – зміст навчання", який символізує домінанту, спрямованість викладачів у ПНТ. Детальніше їх шлях ПНТ можна окреслити так: постановка навчальних цілей – проектування навчального змісту – вибір методів і форм та навчання у комплексі з розробкою системи контролю – підготовка засобів мотивування студентів – розробка алгоритмів діяльності – оформлення результатів проектування. Відповідно до назви стилю назовемо цю стратегію конструктивною.

Стратегія представників стилю "Діяч", яку можна назвати процесуальною, реалізується за вектором "сутність навчальної діяльності – конкретизовані навчальні цілі – алгоритм діяльності". Послідовність кроків є такою: конкретизація навчальних цілей та алгоритмізація діяльності – проектування змісту – вибір засобів мотивування студентів – вибір методів і форм діяльності – розробка системи контролю – оформлення результатів проектування.

Стратегію концептуалістів (назовемо її концептуальною) реалізується за вектором "загальні цілі (як заплановані результати навчання так і розвиток особистості студентів) – визначення результатів діяльності та контролю за їх досягненням". Цей шлях є таким: "постановка цілей – розробка системи контролю – вибір методів і форм навчання – розробка алгоритмів діяльності у комплексі з підготовкою засобів мотивування студентів – проектування навчального змісту – оформлення результатів проектування".

Стильові особливості ПНТ гуманістів реалізуються у гуманістичній стратегії за вектором "цілі щодо розвитку особистості студентів – мотивування студентів до навчання", а особливості проектування втілюються у такій послідовності кроків: цілепокладання – підготовка засобів мотивування студентів – вибір методів і форм навчання – проектування навчального змісту – розробка системи контролю – розробка алгоритмів діяльності – оформлення результатів проектування.

Зазначимо, що опис шляхів є узагальненим і достатньо умовним, оскільки залежно від сформованості готовності до ПНТ викладачі не завжди реалізують усі аспекти цієї діяльності.

Висновки та перспективи. Дослідження стильових особливостей ПНТ підтвердило доцільність визначення таких стилів, як "Конструктивіст", "Діяч", "Концептуаліст", "Гуманіст". На основі отриманих експериментальних даних визначено чотири ключових стратегії індивідуально-стильового проектування навчальних технологій, які обумовлені стилістичними особливостями викладачів та виявляють певні домінанти у ПНТ: конструктивна ("навчальні цілі як заплановані результати – зміст навчання"), процесуальна ("сутність навчальної діяльності – конкретизовані навчальні цілі – алгоритм діяльності"),

концептуальна ("загальні цілі – визначення результатів діяльності та контролю за їх досягненням"), гуманістична ("цілі щодо розвитку особистості студентів – мотивування студентів до навчання").

У подальших дослідженнях планується вивчення механізмів індивідуалізації навчання викладачів проектуванню навчальних технологій на основі відповідних стилів діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Брюханова Н. О. Методика навчання майбутніх викладачів технічних дисциплін проектуванню дидактичного матеріалу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія та методика навчання" / Н.О. Брюханова. – Харків, 2002. – 19 с.
2. Васянович Г. П. Підвищення кваліфікації педагогічних кадрів на Заході / Г. П. Васянович // Педагогіка і психологія професійної освіти : [науково-методичний журнал]. – Львів : Львів. наук.-практ. центр проф.-техн. освіти АПН України ; Нац. ун-т "Львівська політехніка" ; Ін-т пед. і психол. проф. освіти АПН України, 2009. – № 5. – С. 187–193.
3. Спірін О. М. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів інформатики за кредитно-модульною системою : [монографія] / О. М. Спірін ; [за наук. ред. акад. М. І. Жалдака]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 300 с.
4. Стрельников В. Підготовка викладачів до проектування системи інтенсивного навчання / В. Стрельников // Вісник Львівського університету. Серія : Педагогіка – 2009. – Вип. 25, Ч. 1. – С. 40–47.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Bryukhanova N. O. Metodyka navchannya maybutnikh vykladachiv tekhnichnykh dystsyplin proektuvannyu dydaktychnogo materialu [Methodology of Future Technical Teachers' Teaching of Didactic Material Projecting] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 "Teoriya ta metodyka navchannya" / N. O. Bryukhanova. – Kharkiv, 2002. – 19 s.
2. Vasyanovych G. P. Pidvyshhennya kvalifikatsiyi pedagogichnykh kadriv na Zakhodi [Pedagogical Staff's Further Training on the West] / G. P. Vasyanovych // Pedagogika i psykhologiya profesiynoyi osvity [Pedagogy and Psychology of the Professional Education] : [naukovo-metodychnyy zhurnal]. – L'viv : L'viv. nauk.-prakt. tsentr prof.-tekhn. osvity APN Ukrayiny ; Nats. un-t "L'vivs'ka politekhnika" ; In-t ped. i psykhol. prof. osvity APN Ukrayiny, 2009. – № 5. – S. 187–193.
3. Spirin O. M. Teoretychni ta metodychni zasady profesiynoyi pidgotovky maybutnikh uchyteliv informatyky za kredytno-modul'noyu systemoyu [Theoretical and Methodical Bases of Future Informatics Teachers' Professional Preparation on the Credit-Unit System] : [monografiia] / O. M. Spirin ; [za nauk. red. akad. M. I. Zhaldaka]. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2007. – 300 s.
4. Strel'nikov V. Pidgotovka vykladachiv do proektuvannya systemy intensyvnoho navchannya [Teachers' Preparation to the Intensive Teaching System Projecting] / V. Strel'nikov // Visnyk L'vivs'kogo universytetu. Seriya : Pedagogika [Lviv University Journal. Series : Pedagogy]. – 2009. – Vyp. 25, Ch. 1. – S. 40–47.

Матеріал надійшов до редакції 10.10. 2013 р.

Романова А. Н. Стратегии индивидуально-стилевого проектирования учебных технологий.

В статье определены и обоснованы четыре ключевых стратегии индивидуально-стилевого проектирования учебных технологий, которые обусловлены стилевыми особенностями преподавателей и обнаруживают определенные доминанты в этой деятельности: конструктивную ("учебные цели как запланированные результаты – содержание обучения"), процессуальную ("сущность учебной деятельности – конкретизированные учебные цели – алгоритм деятельности"), концептуальную ("общие цели – определение результатов деятельности и контроля за их достижением"), гуманистическую ("цели развития личности студентов – мотивирование студентов к обучению").

Ключевые слова: учебные технологии, стратегии индивидуально-стилевого проектирования, доминанты.

Romanova A. N. Strategies of the Individual-Stylish Planning of Educational Technologies.

The concept "individual-stylish planning of educational technologies" is grounded in the article, these researches of stylish features of educational technologies planning, which confirmed the expedience of the selection of such styles, are resulted as "Constructivist", "Figure", "Conceptualist", "Humanist". The article identifies and justifies four key strategies of the individual stylistic design of educational technologies, which are stipulated to the stylistic teachers' peculiarities, and determines certain dominants in this activity: constructive ("educational goals as planned outputs – learning content"), procedural ("the essence of learning activities – educational purpose – algorithm activities"), conceptual ("common goals – determination of results of operations and the control over their implementation"), humanistic (millennium development of the students' personality – motivating students to study").

Key words: educational technologies, strategies of the individual-stylish planning, dominants.

О. Б. Тарнопольський,
доктор педагогічних наук, професор
(Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля);
З. М. Корнєва,
доцент
(Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут")

ПРОЕКТНА РОБОТА ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІДВИЩЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ В ЕКСПЕРІЕНЦІЙНІЙ МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті висвітлено особливості підвищення мотивації студентів до оволодіння іноземною мовою для спеціальних цілей у межах експерієнційного підходу до навчання. Зокрема, детально проаналізовано та проілюстровано прикладами навчальних завдань проектну роботу як провідний вид експерієнційної аудиторної та позааудиторної роботи студентів з оволодіння іноземною мовою професійного спрямування у межах створеного авторами статті навчально-методичного комплексу "Professional Basics".

Ключові слова: проектна робота, мотивація, експерієнційна методика навчання іноземної мови.

Постановка наукової проблеми та її значення. У сучасних умовах навчання у немовному вищому навчальному закладі особливо гостро стоїть питання підвищення мотивації до оволодіння іноземною мовою професійного спрямування, передусім, через створення такої методики навчання, яка дозволила б досягти рівня B2p Vantage Professional у володінні нею після закінчення бакалаврського циклу навчання. Існують численні роботи як вітчизняних (О. Бігич, Н. Бориско, В. Краснопольський, С. Ніколаєва, О. Тарнопольський), та і зарубіжних вчених (J. Crandal, M. Wesche, N. Cloud, J. Cummins, R. K. Johnson, M. Swain та ін.), у яких досить детально розроблено зазначену вище проблему. Проте ще й досі, на превеликий жаль, існуючі методики навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей не забезпечують належного результату навчання.

На нашу думку, основною проблемою є те, що для більшості немовних спеціальностей відсутні навчально-методичні комплекси, які б дозволили реалізувати цілі професійно орієнтованого навчання іноземної мови у немовному виші, а також істотно підвищили мотивацію студентів до такого навчання.

Отже, **метою цієї статті** є висвітлення концептуально нового підходу до підвищення мотивації в оволодінні іноземною мовою професійного спрямування у немовному ВНЗ через виконання наскрізних проектів як одного із видів навчальної діяльності у межах експерієнційного навчання, втіленого у навчально-методичному комплексі "Professional Basics", створеного колективом авторів під керівництвом професора О. Б. Тарнопольського.

Викладення основного матеріалу. Характерною особливістю навчального процесу, побудованого на основі підручника "Professional Basics", є його спрямованість на розвиток високої навчальної мотивації студентів. Навчання, на базі якого побудовані всі завдання в підручнику, орієнтоване винятково на їхню внутрішню мотивацію, тобто таку, де стимули до вчення породжуються самим студентом, а не нав'язуються йому ззовні.

За високої позитивної внутрішньої мотивації ефективність навчальної діяльності різко зростає. Це обумовлено тим, що між діяльністю і її метою встановлюється тематичний зв'язок, тобто діяльність починає виконуватися заради її власного змісту [1]. Така висока позитивна внутрішня мотивація у навчанні іноземної мови виникає у тому випадку, коли мовленнєва діяльність мовою, що вивчається і сам процес оволодіння нею набувають для студентів особистісної значимості: стають важливими для досягнення особистісних цілей або пробуджують позитивні емоційні переживання [2; 3].

Особистісна значущість як інтегральне вираження високої позитивної внутрішньої мотивації при вивченні іноземної мови і мовленнєвої діяльності цією мовою, у свою чергу, є наслідком формування у студентів двох основних видів мотивації, які були проаналізовані О. М. Леонтьєвим (1975): перспективної і процесуальної. Перша з них, або "мотиви діяльності", пов'язана з усвідомленням віддалених цілей навчання, наприклад, важливості і корисності володіння іноземною мовою для майбутньої роботи, або для швидкого просування по службі, або для розвитку свого бізнесу і т. д. Такою мотивацією володіє будь-який студент немовного вузу, але її ефективність у виконанні поточної навчальної діяльності не дуже велика [4]. Друга, процесуальна, мотивація – "мотиви дій" – забезпечується привабливістю самих виконуваних дій із оволодіння вивчуваною мовою і пов'язаних зі спілкуванням цією мовою. Тільки процесуальна мотивація є найбільш ефективним стимулом для навчальної діяльності [4].

У навчанні мови вона виникає, коли виконання навчальної діяльності створює можливості для особистісного самоствердження студентів засобами іноземної мови.

Причина в тому, що однією із головних потреб людини є потреба у самоствердженні в очах інших людей [6]. Власне, значна частина людського спілкування спрямована саме на це. Функції мовного

спілкування зводяться до трьох основних: організація спільної діяльності, пізнання і особистісна функція – визнання, підтримка, самопізнання [7]. При цьому особистісна функція, тобто задоволення своїх емоційних потреб, і передусім, вже згаданої потреби в самоствердженні в очах інших, через комунікацію [7: 35] є, на думку М. І. Лісіної (1986), основоположним чинником спілкування. Таке емоційне насичення і самоствердження цілком здійсненні в комунікації, якщо вона забезпечує умови для особистісного самовираження, так що коли спілкування створює подібні умови, воно завжди внутрішньо (процесуально) високо умотивоване, особистісно-значуще [7].

Експерієнційне навчання, що лежить в основі підручника *"Professional Basics"* і відповідного йому навчального процесу, створює найкращі можливості для особистісного самовираження студентів. Експерієнційні навчальні завдання незмінно спонукають студентів висловлювати засобами виучуваної мови свою думку, ставлення до того, що вивчається, обговорюється, аналізується. Тому експерієнційне навчання завжди сприяє розвитку процесуальної навчальної мотивації студентів у мовному курсі [8; 9].

Воно сприяє і розвитку ще одного дуже важливого виду навчальної мотивації, властивій виключно вивченню нерідної мови і спілкуванню нею. R. C. Gardner (1985) називав цей вид інтегративним мотивом (*integrative motive*), тобто це – бажання студента вивчити іноземну мову завдяки високо позитивному особистісному ставленню до неї.

Експерієнційне навчання, побудоване, як у нашому випадку, на професійно значущій навчальній діяльності, сприяє розвитку і цього мотиву, оскільки наочно практично демонструє студентам можливості ефективно використовувати мову в іншомовному культурному середовищі для досягнення особистісно-значущих професійних цілей, тобто допомагає прийняти це середовище як щось сприятливе і аж ніяк не вороже.

В умовах застосування такого підходу навчальний процес реалізується через застосування таких провідних експерієнційних видів навчальної діяльності [8; 9]:

1. рольових і / або ділових ігор мовою, що вивчається, присвячених професійним питанням і які розгортаються в професійно-значущих ситуаціях;
2. мозкових штурмів і дискусій мовою, що вивчається, спрямованих на знаходження рішень професійно-значущих проблем (теоретичних і практичних);
3. "кейс-методу" (*case studies*), тобто поглибленого аналізу засобами виучуваної мови практичних професійних завдань і проблем з метою знаходження їхнього оптимального практичного рішення або декількох варіантів прийнятних і раціональних рішень;
4. презентацій мовою, що вивчається, зміст яких висвітлює професійно-значущі питання і проблеми;
5. проектної навчальної діяльності, тобто виконання засобами виучуваної мови екстралінгвістичних професійно спрямованих проектних завдань, розроблення яких займає тривалий навчальний час (від одного-двох тижнів до семестру і навіть навчального року) і пов'язане з підготовкою комплексу матеріалів професійного змісту і рішенням комплексних професійних завдань і проблем;
6. пошуку професійної інформації як у друкованих, так і, в основному, електронних джерелах (Інтернет) для виконання різних професійно спрямованих творчих завдань;
7. підготовки письмових робіт мовою, що вивчається (есе, звітів, рефератів, анотацій, конспектів, статей тощо), зміст яких відображає результати творчої експерієнційної діяльності студентів – наприклад, реферативний виклад декількох джерел, вивчених для підготовки презентації, письмовий звіт із виконання певного етапу проектної роботи і т. п.

Особливе місце серед усіх перерахованих вище видів навчальної діяльності з точки зору розвитку мотивації студентів, безумовно, посідає проектна робота як одна із найактивніших методик, широко досліджених і не менш широко використовуваних в різних системах викладання іноземної мови [10-14].

У підручнику *"Professional Basics"* використовується так званий "наскрізний проект". Суть його полягає у підготовці та написанні студентами *"A Guidebook of Useful English Skills for Professionals"* – довідкового посібника англійською мовою. У ньому студенти резюмують все, що вони вивчили і засвоїли за навчальний рік у плані тих загальнопрофесійних англомовних комунікативних умінь, які є базовим змістом навчання на даному етапі. Наприклад, у довіднику викладається, що потрібно знати і вміти, аби ефективно вести професійне ділове листування англійською мовою, щоб брати участь в англомовних ділових переговорах, щоб закуповувати обладнання для свого підприємства і т. п.

Проект є наскрізним, тому що триває впродовж цілого навчального року і проходить через всі теми і розділи, по кожному з яких пишеться один розділ для довідника. При цьому кожен розділ звичайно складається із декількох дрібніших підрозділів, що відповідають тому чи іншому фокусу в межах досліджуваної теми. Наприклад, вивчаючи в підручнику тему розділу (*unit*) 9 *Instructions for using goods and equipment*, студенти готують в якості проектного завдання розділ *"Instructions for Using Goods and Equipment in English"* для свого довідника. При цьому, на підставі опрацювання Cultural Focus на попередньому занятті і власного позааудиторного Інтернет-пошуку, вони на третє заняття в циклі занять з теми повинні розробити один із підрозділів цього розділу, присвяченого культурологічним

особливостям написання англомовних інструкцій: *"Cultural Peculiarities of Writing Instructions for Using Goods and Equipment in English"*.

Схема роботи студентів над кожним конкретним проектним завданням у межах наскрізного проекту включає такі стадії:

1. Студенти отримують завдання узагальнити вивчений і зібрати додатковий матеріал (найчастіше через Інтернет-пошук) для написання певної частини свого довідника і написати цю частину – наприклад, написати вищезгаданий підрозділ *"Cultural Peculiarities of Writing Instructions for Using Goods and Equipment in English"* до розділу *"Instructions for Using Goods and Equipment in English"*. Завдання виконується позааудиторно (в домашній роботі) і може реалізуватися індивідуально, в парах або в малих групах з 2-4 осіб.

2. Студенти звітують на аудиторному занятті про результати виконання завдання. Ці звіти обов'язково обговорюються всією групою.

3. Після проведення звітів і їхнього обговорення призначається / вибирається робоча група з 3-5 студентів, яким усі інші студенти в групі здають письмові результати свого виконання певної частини проектного завдання – наприклад, написані ними есе, статті, звіти, що обговорювалися на попередній стадії проектної роботи. Завдання робочої групи – узагальнити усі роботи окремих студентів і створити на їхній основі єдиний варіант того чи іншого підрозділу в довіднику, який би далі рекомендувався для включення у нього. Студенти з цієї групи повинні також оформити цей варіант, проілюструвати його, наприклад, підібравши відповідні фотографії з Інтернету, і загалом підготувати матеріал для включення в електронний або друкований довідник:

Project work (10 minutes for the entire task). A new task force of three students has to be appointed for preparing the second entry with the subtitle "Cultural Peculiarities of Writing Instructions for Using Goods and Equipment in English" for the chapter "Instructions for Using Goods and Equipment in English" in your "Guidebook of Useful English Skills for Professionals". The students from the task force are supposed to collect from the other students their essays on cultural tips they have found in their Internet search (see the preceding activity). On the basis of the information (essays) that the task force has collected, they are requested to write, edit, print out and bring their draft of the entry "Cultural Peculiarities of Writing Instructions for Using Goods and Equipment in English" to the next class and present it.

4. Студенти з робочої групи представляють на одному з наступних занять підготовлений ними позааудиторно єдиний варіант підрозділу того чи іншого розділу довідника. Цей варіант обговорюється всією групою і після внесення коректив і змін, запропонованих у ході обговорення, а також після перевірки і схвалення запропонованого варіанту викладачем включається в довідник як остаточний.

Стадії 3, 4 і 5 описані вище обов'язково мають місце і коли окремі підрозділи об'єднуються в один розділ. Вони також використовуються і на завершальній стадії роботи з усім наскрізним проектом, коли всі частини і розділи об'єднуються в єдиний остаточний варіант довідника загалом. Цей остаточний варіант може бути, наприклад, виставленим на сайті університету [15].

У зв'язку з проектною навчальною діяльністю студентів, включеної у розроблений нами навчальний процес, варто також зазначити, що вона немов "надбудовується" над іншими його ланками і тому входить до аудиторної і позааудиторної роботи. Це порівняно автономна навчальна діяльність, оскільки проекти у вивченні іноземної мови, з одного боку, є одним із найбільш висококомунікативних видів навчання, а з іншого боку, є одним із найбільш автономних його видів. Проектна робота сама по собі найбільшою мірою розвиває навчальну автономію студентів [16; 17], і спроби жорстко регламентувати і обмежити її рамками лише одного аспекту можуть принести тільки шкоду.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, у розглянутому підручнику і в організованому на його основі навчальному процесі був використаний той підхід до проведення проектної діяльності студентів, який добре зарекомендував себе в інших навчально-методичних комплексах, підготовлених авторськими колективами під керівництвом одного з авторів цієї статті [18-21].

Перспективу подальших досліджень у цій галузі ми вбачаємо у створенні навчально-методичних комплексів на основі запропонованої методики для широкого кола немовних спеціальностей, які б охоплювали всі ступені навчання у ВНЗ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. – Москва : Педагогика, 1986. – Т. 2. – 392 с.
2. Додонов Б. И. Эмоция как ценность / Б. И. Додонов. – Москва : Политиздат, 1978. – 272 с.
3. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность / Х. Хекхаузен. – М. : Педагогика, 1986. – Т. 1. – 408 с.
4. Тарнопольский О. Б. Основы оптимизации обучения иностранному языку в неязыковом вузе : дис. ... на соискание уч. степени доктора пед. наук : спец. 13.00.02 / О. Б. Тарнопольский. – Одесса, 1991. – 524 с.
5. Петровский А. В. Вопросы теории и истории психологии : Избранные труды / А. В. Петровский. – Москва : Педагогика, 1984. – 272 с.
6. Лисина М. И. Проблемы онтогенеза общения / М. И. Лисина. – М. : Педагогика, 1986. – 144 с.

7. Мелибруда Е. Я – ты – мы : Психологические возможности улучшения общения / Е. Мелибруда. – Москва : Прогресс, 1986. – 258 с.
8. Методика навчання англійської мови студентів-психологів : [монографія] / [Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П., Дегтярьова Ю. В. та інші ; за заг. та наук. ред. О. Б. Тарнопольського]. – Д. : Дніпропетр. університет імені Альфреда Нобеля, 2011 – 264 с.
9. Tarnopolsky O. Constructivist blended learning approach to teaching English for Specific Purposes / O. Tarnopolsky. – London : Versita, 2012. – 254 p.
10. Арванітопуло Е. Г. Проектна методика навчання англійської мови на старшому ступені ліцею : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання : германські мови" / Е. Г. Арванітопуло. – Київ, 2006. – 22 с.
11. Тарнопольський О. Б. Project English для підвищення ефективності навчання англійському мові у дорослої аудиторії / О. Б. Тарнопольський // Інноваційні підходи до викладання іноземних мов : [збірник статей]. – Дніпропетровськ, 1998. – С. 193–196.
12. Тітова В. А. Модульно-проектна методика навчання англійської мови студентів вищих технічних закладів освіти : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія і методика навчання : германські мови" / В. А. Тітова. – Київ, 2001. – 19 с.
13. Fried-Booth D. L. Project work / D. L. Fried-Booth. – Oxford : Oxford University Press, 1996. – 89 p.
14. Hutchinson T. Project English. Student's Book / T. Hutchinson. – Oxford : Oxford University Press, 1994. – 112 p.
15. Warschauer M. Internet for English teaching / [Warschauer M., Shetzer H., Meloni C.]. – Alexandria, VA : TESOL, 2000. – 176 p.
16. Autonomy and independence in language learning / [ed. by Phil Benson and Peter Voller]. – London and New York : Longman, 1997. – 279 p.
17. Dam L. Plenary : Developing learner autonomy – preparing learners for lifelong learning / L. Dam // IATEFL 2002. York Conference Selections / [ed. by A. Pulverness]. – Whitstable, Kent : IATEFL, 2002. – P. 41–52.
18. Ділові проекти (Business Projects) : [підручник з ділової англійської мови для студентів вищих закладів освіти та факультетів економічного профілю. Книга для студента та робочий зошит] / [Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П., Безугла Р. О. та ін.]. – Київ : ІНКOC, 2002. – 280 с.
19. Психологічні справи (Psychological Matters) : [підручник з англійської мови для студентів напряму підготовки "Психологія". Книга для студента та Робочий зошит] / [Тарнопольський О. Б., Кожушко С. П., Дегтярьова Ю. В. та інші]. – К. : Фірма "ІНКOC", 2011. – 176 с.
20. Тарнопольський О. Б. Ділові проекти (Business Projects) : [підручник з ділової англійської мови для студентів вищих закладів освіти та факультетів економічного профілю. Книга для студента та робочий зошит] / О. Б. Тарнопольський, С. П. Кожушко. – [друге видання, виправлене та доповнене]. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 328 с.
21. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Изд-во полит. лит-ры, 1975. – 304 с.
22. Gardner R. C. Social psychology and second language learning. The role of attitudes and motivation / R. C. Gardner. – London : Edward Arnold (Publishers) Ltd, 1985. – 208 p.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Khekhauzen H. Motivatsiya i deyatel'nost' [Motivation and Activity] / H. Khekhauzen. – M. : Pedagogika, 1986. – 392 s.
2. Dodonov B. I. Emotsiya kak tsennost' [Emotion as Value] / B. I. Dodonov. – Moskva : Politizdat, 1978. – 272 s.
3. Khekhauzen Kh. Motivatsiya i deyatel'nost' [Motivation and Activity] / Kh. Hekhausen. – M. : Pedagogika, 1986. – 408 s.
4. Tarnopolskiy O. B. Osnovy optimizatsii obucheniya inostrannomu yazyku v neiazykovom vuze [Optimization Essentials of Teaching Foreign Languages at Tertiary Schools] : dis. ... na soiskanie uch. stepeni doktora ped. nauk : spets. 13.00.02 / O. B. Tarnopolskiy. – Odessa, 1991. – 524 s.
5. Petrovskiy A. V. Voprosy teorii i istorii psikhologii : Izbrannye trudy [Questions of Theory and History of Psychology : Selected Works] / A. V. Petrovskiy. – Moskva : Pedagogika, 1984. – 272 s.
6. Lisina M. I. Problemy ontogeneza obshcheniya [Problems of Ontogenesis Communication] / M. I. Lisina. – M. : Pedagogika, 1986. – 144s.
7. Melibruda E. Ya – ty – my : Psikhologicheskie vozmozhnosti uluchsheniya obshcheniya [I – You – We : Psychological Opportunities for the Communication Facilitation] / E. Melibruda. – Moskva : Progress, 1986. – 258 s.
8. Metodyka navchannya angliyskoyi movy studentiv-psikhologiv [Methodology of Teaching English to Students Majoring in Psychology] : [monografiia] / [Tarnopolskiy O. B., Kozhushko S. P., Degtiarova Yu. V. ta inshi ; za zag. ta nauk red. O. B. Tarnopolskogo]. – D. : Dnipropetr. universytet imeni Alfreda Nobelya, 2011. – 264 s.
9. Tarnopolsky O. Constructivist blended learning approach to teaching English for Specific Purposes / O. Tarnopolsky. – London : Versita, 2012. – 254 p.
10. Arvanitopulo E. G. Proektna metodyka navchannya angliyskoyi movy na starshomu stupeni litseiu [Project Methodology of Teaching English at Senior Level of the Lyceum] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 "Teoriya i metodyka navchannya : germanski movy" / E. G. Arvanitopulo. – Kyiv, 2006. – 22 s.
11. Tarnopolskiy O. B. Project English dlya povysheniya effektivnosti obucheniya angliyskomu yazyku vo vzrosloy auditorii [Project English for Teaching English to Adults Efficacy Facilitation] / O. B. Tarnopolskiy // Innovatsiyni pidkhody do vykladannya inozemnykh mov [Innovational Approaches to the Foreign Languages Teaching] : [zbirnyk statey]. – Dnipropetrovsk, 1998. – S.193–196.

12. Titova V. A. Modulno-proektna metodyka navchannya angliyskoyi movy studentiv vyshchikh tekhnichnykh zakladiv osvity [Modular Project Methodology of Teaching English to Students Majoring in Technology] : avtoref. dys. na здобuttya nauk. stupenya kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 "Teoriya i metodyka navchannya : germanski movy" / V. A. Titova. – Kyiv, 2001. – 19 s.
13. Fried-Booth D. L. Project work / D. L. Fried-Booth. – Oxford : Oxford University Press, 1996. – 89 p.
14. Hutchinson T. Project English. Student's Book / T. Hutchinson. – Oxford : Oxford University Press, 1994. – 112 p.
15. Warschauer M. Internet for English teaching / [Warschauer M., Shetzer H., Meloni C.]. – Alexandria, VA : TESOL, 2000. – 176 p.
16. Autonomy and independence in language learning / [ed. by Phil Benson and Peter Voller]. – London and New York : Longman, 1997. – 279 p.
17. Dam L. Plenary : Developing learner autonomy – preparing learners for lifelong learning / L. Dam. // IATEFL 2002. York Conference Selections / [ed. by A. Pulverness]. – Whitstable, Kent : IATEFL, 2002. – P. 41–52.
18. Dilovy proekty [Business Projects] : [pidruchnyk z dilovoyi angliyskoyi movy dlya studentiv vyshchikh navchalnykh zakladiv ta fakultetiv ekonomichnogo profilu. Knyga dlya studenta ta robochyi zoshyt] / [Tarnopolsky O. B., Kozhushko S. P., Bezugla R. O. ta in.]. – Kyiv : INKOS, 2002. – 280 s.
19. Psykholoichni spravy [Psychological Matters] : [pidruchnyk z angliyskoyi movy dlia studentiv napryamu pidgotovky "Psykhologiya". Knyga dlia studenta ta Robochyi zoshyt] / [Tarnopolsky O. B., Kozhushko S. P., Degtyarova Yu. V. ta inshi]. – K. : Firma "INKOS", 2011. – 176 s.
20. Tarnopolsky O. B. Dilovy proekty [Business Projects] : [pidruchnyk z dilovoyi angliyskoyi movy dlya studentiv vyshchikh zakladiv osvity ta fakultetiv ekonomichnogo profilu. Knyga dlya studenta ta robochyi zoshyt] / O. B. Tarnopolsky, S. P. Kozhushko. – Vinnytsia : Nova Knyha, 2007. – [druhe vydannya, vypravlene i dopovnene]. – 328 s.
21. Leontiev A. N. Deiatelnost. Soznanie. Lichnost [Activity. Mind. Personality] / A. N. Leontiev. – M. : Izd-vo polit lit-ry, 1975. – 304 s.
22. Gardner R. C. Social psychology and second language learning. The role of attitudes and motivation / R. C. Gardner. – London : Edward Arnold (Publishers) Ltd, 1985. – 208 p.

Матеріал надійшов до редакції 05.10. 2013 р.

Тарнопольский О. Б., Корнева З. М. Проектная работа как одно из средств повышения учебной мотивации в экспериментальной методике обучения иностранному языку.

В статье освещены особенности повышения мотивации студентов к овладению иностранным языком для специальных целей в рамках экспериментального подхода к обучению. В частности, детально проанализирована и проиллюстрирована примерами учебных заданий проектная работа как ведущая разновидность аудиторной и внеаудиторной работы студентов по овладению иностранным языком профессиональной направленности в рамках созданного авторами статьи учебно-методического комплекса "Professional Basics".

Ключевые слова: проектная работа, мотивация, экспериментальная методика обучения иностранному языку.

Tarnopolsky O. B., Kornieva Z. M. Project Methodology as the Means of Studying Motivation Enhancement in the Experiential Methodology of Teaching Foreign Languages.

The given article highlights the peculiarities of motivation enhancement in studying foreign languages for specific purposes within the limits of the experiential approach to teaching. The given methodology has been embodied in the textbook "Professional Basics" created by authors of the article. "Professional Basics" is an innovative textbook due to its orientation towards developing the high academic motivation in students majoring in economics and technology. All the activities in the textbook contribute to the internal motivation facilitation, i. e. when studying stimuli are generated by students themselves and are not imposed from outside. They encourage students to pass their opinions and attitudes to the subjects in question in English. In particular, the project work has been analyzed as one of the leading teaching techniques used in the textbook. It is an unalienable part of every unit in the textbook. From the beginning of their work with it, students have to do an experiential project task meant to be done through the course. The project task is to compile a "Guidebook of Useful English Skills for Professionals" where students write separate chapters and separate entries for each chapter while working with every unit of the textbook. In this way, the learning activity under discussion can be considered as the best embodiment of communicative activities (reading, speaking, listening and writing) integration.

Key words: project work, motivation, experiential methodology of teaching foreign languages.